

зменшенню кількості комплексів, зажимів, штампів; бажанню діяти, бути активним і самостійно досягати поставленої мети [5].

Резюмуючи сказане, можна стверджувати, що автентичність є мультимодальним конструктом, що складається із чотирьох взаємопов'язаних елементів: усвідомлення, об'єктивності, поведінки та реляційної орієнтації. Усвідомлення полягає у спрямованості людини на розуміння власних переживань, цілісного сприймання свого попереднього досвіду. Об'єктивність визначається здатністю людини адекватно самостійно характеризувати себе, не спотворюючи самосприйняття оцінками інших осіб. Поведінковий компонент полягає у здатності поводитись відповідно до власних цінностей та ідеалів, а реляційна орієнтація (орієнтація на стосунки) – це відкритість і чесність у взаємодії з іншими людьми.

Отже, автентичність – диспозиційна риса особистості, що виявляється у постійному вираженні власного справжнього Я у повсякденному функціонуванні людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бьюдженталь Дж. Искусство психотерапевта. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 304 с.
2. Бьюдженталь Дж. Наука быть живым: Диалоги между терапевтом и пациентами в гуманистической терапии/Пер. с англ. А.Б. Фенько. Москва: Независимая фирма «Класс», 1998. 336 с.
3. Гераскевич Н.В. Понимание аутентичности в гуманитарном дискурсе. Филологические науки. 2014. Вып. 11(10). С. 18-24.
4. Єрмакова Н. О. Психологічні особливості довіри до себе як складової професійної культури майбутніх практичних психологів. Науковий часопис НПУ імені М.П Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки. 2012. №39. С. 211–217.
5. Когутяк Н.М. Становлення автентичності особистості в період життєвої кризи: концептуальна модель. *Психологія і суспільство*. 2008. №1 (31). С.115-126.
6. Лукомська С.О. Автентичність у психоаналізі та екзистенціальній психології. *Особистість у критичних ситуаціях життя*. Матеріали І науково-практичної конференції (м. Суми, 19-20 лютого 2015 р.). Суми, 2015. С. 65–68.
7. Орлов А. Б. Психология личности и сущности человека :Парадигмы, проекции, практики. Москва : Издательский центр «Академия». 2002. 272 с.
8. Рагулина М. В. Ценностно-смысловое содержание понятия «аутентичность» как системного качества личности. *Вестник Томского государственного университета*. 2007. № 296. С. 206–212.
9. Роджерс К. Искусство консультирования и терапии. Москва: 2002. 976 с.
10. Хайдеггер М. Положение об основании. Пер. с нем. СПб. : Алетейя, 1999. 289 с.
11. Kernis M.H. A multicomponent conceptualization of authenticity: Theory and research / M.H.Kernis, B.M. Goldman // *Advances in Experimental Psychology*. – 2006. – Vol. 38. – P. 283–356.
12. Peterson C. Strength of character and post-traumatic growth / C.Peterson, N.Park, N.Pole, W.D'Andrea , M.Seligman // *Journal of Traumatic Stress* . – 2008. – Vol. 21(2) . – P. 214–217 .

Дуда У.

Науковий керівник – доц. Адамська З. М

САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

Проблема самоактуалізації відіграє важливу роль у професійному становленні особистості. Ще при народженні індивід отримує потенціал, здібності та ресурси для особистої та професійної реалізації себе. У третьому тисячолітті для розвитку людини суспільство пропонує безмежні можливості. Але водночас людина стоїть перед необхідністю обирати, приймати рішення та нести за них відповідальність. Вона постійно змушена шукати своє місце у світі та вибудовувати стратегії, які б допомогли їй реалізувати себе. Одним з напрямків такої реалізації є професійна діяльність.

Професійна самоактуалізація передбачає професійне самовизначення, самовираження себе в професії, формування образу Я, професійного іміджу, індивідуального стилю професійної діяльності, постановку та досягнення професійних цілей, відповідальність за свою діяльність, переймання чужого досвіду та формування власного тощо. Люди, які самоактуалізуються в обраній професії, прагнуть постійно розвиватися, підвищують рівень власної кваліфікації, шукають нові джерела інформації, використовують творчий підхід, щоб досягти вищого рівня компетентності через реалізацію себе, своїх цінностей, інтересів і

здібностей. І, як вважав А. Маслоу – автор концепції самоактуалізації, саме у студентському віці процес самоактуалізації набуває особливої інтенсивності.

Теорію самоактуалізації у зарубіжній психології розвивали А. Адлер, Е. Еріксон, Х. Когут, Е. Фромм, К. Хорні, К. Юнг, К. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Роджерс, Г. Олпорт, Г. Мюррей, Г. Мерфі, Дж. Келлі, Р. Мей, Ш. Бюлер, О. Хакслі, Д. Б'юдженталь, Р. Ассаджіолі, Е. Шостром та ін. У російській психології цю проблему вивчали О. М. Леонт'єв, С. Л. Рубінштейн, К. А. Абульханова-Славская, Б. С. Братусь, В. І. Слободчиков, Є. Р. Ісаєв та ін.

Українські науковці також зробили вагомий внесок у вивчення проблеми самоактуалізації. Зокрема, С. Д. Максименко, В. О. Моляко, В. О. Татенко, В. М. Боришевський, Т. М. Титаренко, Г. С. Костюк, Л. І. Антропов, Н. В. Кулик та ін. Дослідженням професійної самоактуалізації особистості займалися Є. О. Клімов, О. І. Артемова, О. С. Анісімова, Є. В. Селєзньова, Л. М. Карамушка, М. Г. Ткалич та ін.

Однак попри численні дослідження все ще не достатньо уваги сьогодні приділено визначенню місця само актуалізації в структурі особистості майбутнього психолога. Саме тому мета нашої статті полягає в теоретичному обґрунтуванні самоактуалізації як структурного компонента професійно-особистісних якостей майбутнього психолога.

У момент, коли індивід усвідомлює свою індивідуальність, перед ним постає проблема самоактуалізації – вибору свого життєвого шляху та досягнення поставлених цілей. У своїй роботі ми взяли за основу погляди А. Маслоу, який виокремив 15 основних рис, властивих особистості, що самоактуалізується:

- більш адекватне сприйняття дійсності, свобода від впливу актуальних потреб, стереотипів і забобонів, інтерес до незвіданого;
- прийняття (себе, інших, природи);
- спонтанність проявів, простота і природність;
- зосередженість на завданні;
- деяка відстороненість, схильність до самотності;
- самостійність, незалежність від культури і середовища;
- свіжість сприйняття, знаходження щоразу нового у вже відомому;
- пікові переживання, що характеризуються відчуттям зникнення власного Я;
- почуття причетності, єднання з іншими;
- вузьке коло людей, стосунки з якими дуже глибокі; відсутність проявів ворожості в міжособистісних стосунках;
- демократичність у стосунках, готовність вчитися в інших;
- стійкі внутрішні моральні норми;
- ставляться з гумором до життя загалом і до самих себе, але ніколи не вважають смішною чиюсь неповноцінність чи негаразди;
- креативність, яка не залежить від того, чим людина займається, і проявляється у всіх діях;
- критично ставляться до своєї культури, вибираючи з неї хороше і відкидаючи погане, не ідентифікуються зі своєю культурою, відчуваючи себе в більшій мірі представниками людства загалом, ніж представниками своєї країни [5].

Проте дослідник наголошував на тому, що жодна особистість не володіє повним набором характеристик. І відзначав, що «самоактуалізуюча особистість» описує не конкретних людей, а ідейні межі, до якої вони наближаються [6].

Самоактуалізація майбутнього фахівця передбачає активне якісне перетворення людиною свого внутрішнього світу через професійну діяльність. Саме потреба в професійній самоактуалізації є фундаментальною складовою зрілої особистості, яка сприяє формуванню професійної зрілості тощо. Це багатосторонній, багатофакторний процес, в ході якого здійснюється реалізація й подальший розвиток особистісного потенціалу [3].

Якщо говорити про само актуалізацію майбутніх психологів, то, проаналізувавши погляди багатьох науковців, ми взяли за основу модель самоактуалізації менеджерів в професійно-управлінській діяльності розроблену М. Г. Ткалич [4], і модернізували її відносно майбутніх психологів (рис. 1).

Модель самоактуалізації майбутніх психологів у професійній діяльності містить три структурні компоненти: якості, шлях та результат. Взнявши за основу роботи С. О. Сисоєва,

Н. В. Чепелева, Н. І. Пов'якеля, ми виокремили *якості*, які необхідні психологу для становлення його як фахівця даної галузі, і об'єднали їх у п'ять компонентів: когнітивний, мотиваційний, морально-вольовий, регулятивний і творчий.

- *когнітивний компонент* – сфера знань особистості: особистісне знання себе, знання інших; Я-концепція фахівця тощо;

- *мотиваційний компонент* – сформована позитивна мотивація до професійної діяльності, до надання психологічної допомоги, прийняття себе та інших тощо;

- *морально-вольовий компонент*: емоційна активність, терпимість, поблажливість до людей, стресостійкість, впевненість у своїх силах та здібностях, цілеспрямованість, наполегливість тощо;

- *регулятивний компонент* професійна саморегуляція, висока працездатність, толерантність тощо;

- *творчий компонент*: проблемне бачення, оригінальних ідей, здатність до дослідницької діяльності, розвинуте уявлення, фантазія, здатність до виявлення протиріч, уміння аналізувати, інтегрувати та синтезувати інформацію, потяг до пошуку нової інформації, фактів тощо [7; 8].

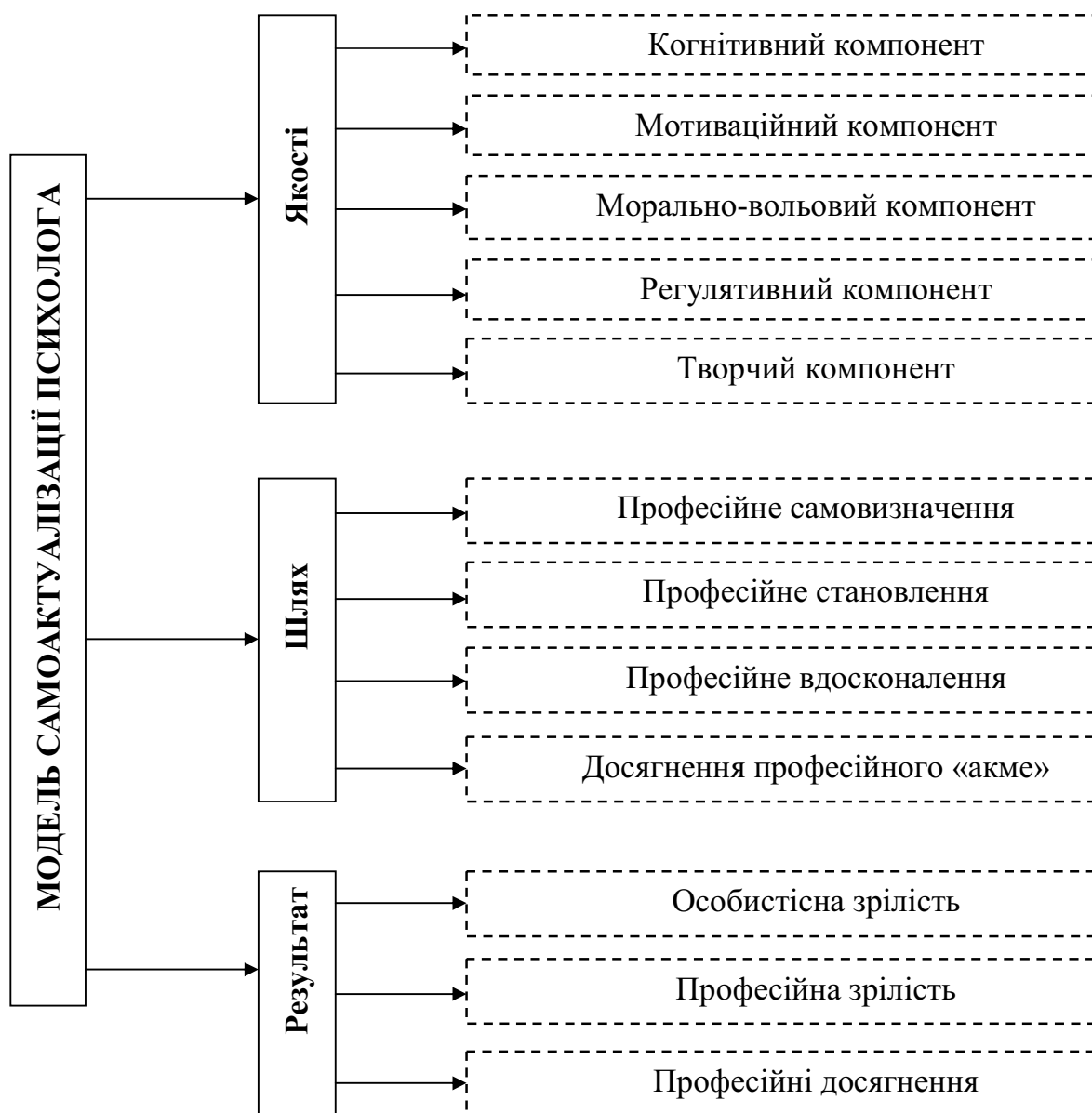

Рис. 1 Модель самоактуалізації психологів у професійній діяльності

Проаналізувавши роботи О. І. Артемової, Л. М. Карамушки та М. Г. Ткалич, ми виокремили чотири етапи, з яких складається шлях самоактуалізації психологів: професійне самовизначення, професійне становлення, професійне вдосконалення і досягнення професійного «акме» [1; 4].

Професійне самовизначення – це вибір особистістю майбутньої професії, який здійснюється за рахунок усвідомлення нею власних нахилів, здібностей та інтересів. Людина усвідомлює відповідність власних можливостей до вимог професії, свою роль у соціумі та власну відповідальність за виконання зобов'язань, які виникають.

Професійне становлення особистості відбувається, коли вже обрано фах. Однак, як зазначав А. С. Большаков, самореалізація та досягнення важливих життєвих цілей можуть мати такі періоди, як криза смисловтрати, спустошеність, відчуження, особистісне та професійне вигорання, відсутність життєвих прагнень та планів, низький рівень мотивованості, активності, насиченості життя яскравими переживаннями тощо [2].

Тому, під час кризових ситуацій особистість повинна уточнювати, коректувати процес фахової самореалізації, звертаючись до свого життєвого і професійного досвіду.

Професійне вдосконалення передбачає розвиток та вдосконалення необхідних професійних якостей, формується професійна самосвідомість, оволодіння професійним досвідом тощо.

Досягнення професійного «акме» включає професійні компетенції людини, визнання досягнень професійним співтовариством та клієнтами, широке використання професійного досвіду та здобутків самим психологом та його колегами тощо [4].

До *результатів* самоактуалізації можна віднести:

- *особистісну зрілість*: самостійність, вміння довести почату справу до кінця, самоефективність, особистісну компетентність, адекватну самооцінку, розкриття особистісного потенціалу тощо;
- *професійну зрілість*: професіоналізм, професійну компетентність, професійну самосвідомість, виражену потребу у постійному професійному самовдосконаленні, професійному розвитку, досягнення поставлених професійних цілей тощо;
- *професійні досягнення*: визнання досягнень професійним співтовариством, широке використання професійного досвіду та здобутків самим психологом та його колегами, постійна постановка та досягнення нових професійних цілей, формування власного професійного простору, стала присутність клієнтів тощо.

Отже, самоактуалізація майбутнього фахівця передбачає професійне самовизначення, самовираження себе в професії, формування образу Я, професійного іміджу, індивідуального стилю професійної діяльності, постановку та досягнення професійних цілей, відповідальність за свою діяльність, переймання чужого досвіду та формування власного тощо. Для успішної самоактуалізації психологів у професійній діяльності їм необхідно оволодіти рядом професійно значущих якостей, які відображені у: когнітивному, мотиваційному, морально-вольовому, регулятивному та творчому компоненті. Оволодіння цими якостями та проходження професійного шляху становлення фахівця допоможе досягнути психологу особистісної та професійної зрілості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова О. І. Професійна самореалізація особистості в сучасних умовах / О. І. Артемова // Український науковий журнал «Освіта регіону», 2014. – № 3. – С. 97–99.
2. Большаков А. С. Современный менеджмент: теория и практика / А. С. Большаков. – СПб.: Питер, 2002. – 416 с.
3. Дзвоник Г. П. Сутність самодійснення та самоактуалізації особистості у професійній діяльності / Г. П. Дзвоник // Актуальні проблеми психології, 2016. – Том 5. Випуск 13. – С. 71–77
4. Карамушка Л. М. Самоактуалізація менеджерів у професійно-управлінській діяльності (на матеріалі діяльності комерційних організацій) / Л. М. Карамушка, М. Г. Ткалич. – Запоріжжя.: «Просвіта», 2009. – 262с.
5. Маслоу А. Мотивация и личность. 3-е изд. / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2012. – 352 с.,
6. Маслоу А. На підступах до психології буття. / Пер. О. Чістякова. – К.: PSYLIB, 2003. – 138 с.
7. Сисоева С. О. Проблема формування особистості, здатної до творчої самореалізації / С. О. Сисоева // Наук. пр. : зб. Миколаїв : МФ НаУКМА. Сер.: Педагогіка, 2012. – Т. 7. – С. 13–19.
8. Чепелева Н. В. Теоретичне обґрунтування моделі особистості практичного психолога / Н. В. Чепелева, Н. І. Пов'якель // Психологія: Збірник наукових праць. – Вип. 3. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 1998. – С. 35–41.